

Kirken Underviser

ema:

Kristi korsdød

Påske med facetter

De mange facetter og tolkningsmuligheder i vore kirkers udsmykning er en gave til både undervisning og forkyndelse. Side 3

Påskeforberedelse med billeder

Billeder til andagtsbrug som forberedelse til påskeugen. Side 10

Soningsdøden og den moderne verden

Voksenundervisning, når soningsdøden på korset forekommer at give et forvrænget billede af kristi gerning. Side 12

Kristi korsdød = Kristendom

Undervisning når soningsdøden er det altafgørende. Side 19

Indhold

Påske med facetter	3
<i>af Palle Højland, pastor emeritus</i>	
Prædiken til langfredag	7
<i>af Niels Thomsen, rektor Pastorseminariet i Århus</i>	
Påskeforberedelse med billeder	10
<i>af Christel Eyermann, underviser på Kirkefaglig Videreuddannelse</i>	
Soningsdøden og den moderne verden	12
<i>af Erik Fonsbøl, provst i Middelfart</i>	
John Shelby Spong - en amerikansk reformator	16
<i>af Egon Clausen, forfatter og journalist ved DR</i>	
Kristi korsdød = Kristendom	19
<i>af Bodil Skov Larsen, Ungdomskonsulent i Indre Mission</i>	
Boganmeldelse	22
<i>af Finn Rosenberg, lektor TPC Løgumkloster</i>	

Kirken Underviser

- er et tidsskrift til inspiration for alle i kirkens forskellige former for undervisning
- praktisk hjælp til det pædagogiske arbejde i menigheden og det kirkelige børne- og ungdomsarbejde
- undervisningsmodeller til brug for børn, unge og voksne
- forslag til andagter og gudstjenester
- teologisk-pædagogisk information
- anmeldelser og omtale af nye undervisningsmaterialer og litteratur med relevans for det pædagogiske arbejde i kirke og menighed

www.kirken-underviser.dk

Redaktion

Lars Højland (ansv.), Anna Johnsen, Ruth Bjerrum, Inger Hørup, Christiane Gammeltoft-Hansen, Jan Grønborg, Anne-Luise Lund Jensen, Inger Margrethe Mikkelsen

Redaktionssekretær: Ruth Bjerrum
Peter Bangs Vej 1, 2000 Frederiksberg, tlf.: 38 38 41 20

Sats og layout: Unitas Forlag
ISSN: 1602-2785

Udgiver:

Kirkefaglig Videreuddannelse
Peter Bangs Vej 1
2000 Frederiksberg
Tlf.: 38 38 41 20
www.kirkefaglig-videreuddannelse.dk

Målsætning:

Målsætningen for Kirkefaglig Videreuddannelse er at uddanne diakonale og religionspædagogiske medarbejdere, der ud fra en kirkelig faglighed kan indgå som inspiratorer, iværksættere og ledere i kirkens arbejde.

Tryk: Clemensstrykkeriet a/s

Abonnement:

Årsabonnement (4 numre) kr. 145,-
Løssalg kr. 45,-
Henvendelse til:
Kirken Underviser c/o Unitas Forlag
Peter Bangs Vej 1
2000 Frederiksberg tlf.: 36 16 64 81
E-mail forlag@unitas.dk

Påske - med facetter

Et forsøg på at fortælle i en sammenhæng med tiden før og efter påske.

Korsfæstelsesbilleder og altertavler kan udtrykke spændvidden i lidelse og opstandelse.

Både for undervisning og prædikener gælder det, man ikke kan gå i dybden med alting på én gang. Overlevering må gives i sådanne portioner, at det kan modtages, huskes og også forstås. Dette er en del af grunden til, at både bibelhistorie og evangelier ofte deles op i enkeltstående stykker, der løsri-
ves både fra hinanden og fra en tids-
mæssig sammenhæng. Men denne
nødvendige opdeling og arbejdet med
de enkelte episoder truer så til gen-
gæld sammenhængen.

En tidslinie som hjælp

Disse to nødvendigheder - opdeling og sammenhæng - er baggrunden for, at jeg både i konfirmandundervisning og ofte til kristendomsundervisning for voksne har anvendt en slags illustreret tidslinie for at skabe en oversigt og illustrere en sammenhæng. Derfor de små stregtegninger på næste side.

I første sæt løber tidslinien fra før Jesu dåb til Påske, i andet sæt rækker linien videre fra Påskedag til Pinse - og sådan set over aposteltiden helt frem til os og vor tid.

Jeg har oplevet disse små illustrationer som en hjælp til at fastholde sammenhængen ikke blot rent tids-
mæssigt, men også den indre
sammenhæng, hvor én begivenhed i
frelsens historie har forbindelse både
fremad og tilbage.

Naturligvis har jeg mødt den indven-
ding, at man ikke kan undervise men-
nesker til tro. Det skal nok være sandt.
Men vi skylder både Gud og mennes-
ker alle anstrengelser for at gøre over-
leveringen så god og tydelig som
mulig. Al for megen forkyndelse fal-
der på den stengrund, der er skabt af
en alt for ringe undervisning.

Et forløb sammenholdt i streger

For mange år siden sagde den navn-
kundige Jørgen Clevin til os lærerstu-
derende omtrent sådan: "I kan sagtens
tegne små tændstikmænd til illustra-
tion. Men spørg endelig ikke børnene,
hvad det er! Sig i stedet med overbe-
visning i stemmen f. eks. sådan: Her er
alperne, og her (små tætte streger) er
de romerske tropper på vej over alper-
ne! Så vil eleverne næsten selv kunne
se dem". Min erfaring som lærer og
siden som præst i over 30 år er, at det
virker.

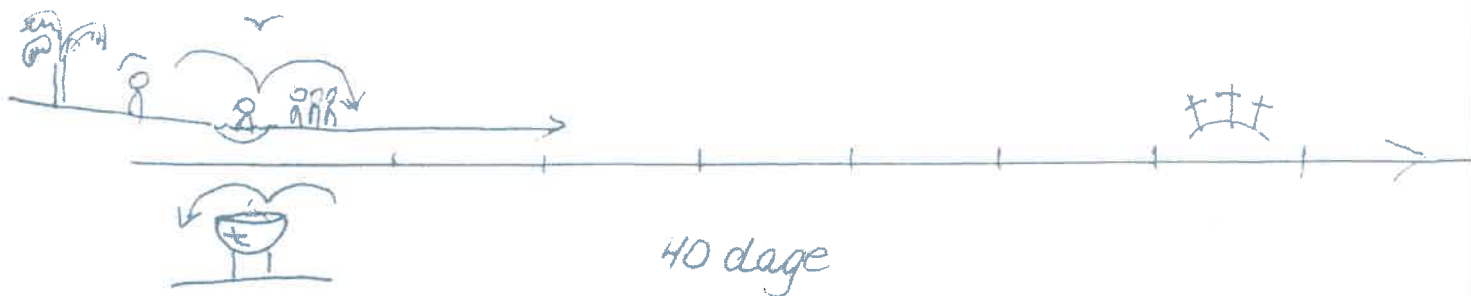
Dén lektion skal med, når man siger:
"Her begynder vi med Johannes Døb-
eren. I kan se her, at han står ude i
Jordanfloden, folk kommer for at blive
døbt. De må give Døberen ret: De er
ikke gode nok (øgleunger osv.). Det er

Den sprængte gravsten. Alter-
billedet i Sthens kirke i Helsingør
udført af Erik Heide. Den kors-
fæstede Kristus har glorie i stedet
for tornekrans. En af muligheder-
ne for tolkning af elementerne
imellem de fire korsarme er, at
det er den sprængte gravsten. Det
er ikke Langfredag, men Påske-
morgen.

Krucifiks i Helligåndskirken på
Strøget i København. Mand og
kors er ved at smelte sammen.

40 dage

synderes dåb. De, der bliver døbt står her... - Og her (en lille ny tegning tilføjes) her kommer så Jesus og beder om at blive døbt af Johannes. Dermed tager Jesus *for anden gang* plads blandt os mennesker.

Og derfra går så vejen ud i ørkenen med Jesu fristelse og videre frem mod Påske.

Denne forenklede samling streger kommer på tavlen efterhånden - og de dukker op igen adskillige gange i tiden fra før fastelavn og frem til konfirmationstidens afslutning, for de enkelte led kræver naturligvis uddybning, samtale og læsning af selve teksten i bibelen, sådan som både undervisere og prædikanter kender til det.

Han tog plads blandt syndere

Når de små stregtegninger (og de behøver nærmest kun at være små streger ved kanten af den hulning, som er Jordanfloden), når disse små mennesker først står der med al deres fallit, og Jesus står blandt dem, så kommer spørgsmålene naturligvis: hvorfor så Golgatha? Alle muligheder og alle teologiens tolkninger står åbne, men det er for mig vigtigt at pege på den side, der fortæller, at han bar vor skyld ...og pege på, at Jesus blev menneske og ved dåben tog plads blandt syndere. Der er sammenhæng til, at han blev korsfæstet mellem to forbrydere.

Vor egen dåb er med i billedet

De små stregtegninger giver en ekstra mulighed for at tage vores egen dåb med i samtalen. Hvis man tegner

døbefonten (bare lige et par steger med ordene "her er *vores* døbefont") og man anbringer tegningen lige under Jesu dåb, så kan den modsat rettede pil sige meget om "med os han bytter så underligt". (Den nye salmebog nr. 91 vers 6).

Israels historie som forudsætning

En beklagelig følge af den nedprioriterede kristendomsundervisning gennem mange år er manglen på viden og mangel på fornemmelse af sammenhæng i den bibelske historie. Derfor har det for mig været en god hjælp, før arbejdet med Påsken begyndte, at få jødernes historie og udvandringen fra Ægypten frem i lyset. Så kan der etableres en sammenhæng fra den gamle pagt - over skærtorsdag og helt frem til ordene i søndags ved nadverens indstiftelse med Jesu ord "Dette er den nye pagt ...".

Diamanten og dens facetter

I begrundelsen for så også at se på de enkelte dele og pege på deres sammenhæng har jeg anvendt billedet af en diamant, der ikke ser ud af ret meget, før den slibes med de mange facetter. Først da kommer lyset og skønheden til sin ret. Korsets mange sider og mange forskellige kunstneres fremstilling af korsfæstelsen har været en hjælp til af forsøge at give udtryk for både gru og gåde.

Krucifikset og lidelseshistorien fra evangelierne er udgangspunkt. Mon det bare er mig, der har haft svært ved

"Smerternes mand" - kopi af Herlufsholmskrucifikset, hang i den første midlertidige Strandmarkskirke i Hvidovre.

Oblaten, som den anvendes ved nadveren de fleste steder, må med i billedet.

at fastholde alvoren og smerten i Jesu død - uden at komme over en eller anden usynlig grænse til at svælge i grufuldheden?

Eksempler på facetter

Der er en række forskellige alterbilleder og kors, jeg har fundet hjælp i. De er på en måde genskin.

Herlufsholmskrucifikset hang (i kopi) i den gamle Strandmarkskirke, hvor jeg begyndte som præst i 1967. Det krucifiks var en nærliggende start.

I den nye Strandmarkskirke som blev indviet 1968, var der i begyndelsen et ganske enkelt egetræskors, hvor den øverste korsarm var meget kortere end de to vandrette. Lokalt kan man sikkert let finde tilsvarende eksempler. Det gav god samtale om, at vi egentlig ikke véd så meget om selve korsets form. Og at dét ikke er hovedsagen.

Derimod er det afgørende at få givet plads til alle indvendingerne, om Jesus nu var rigtig død. Var han besvimet? Var det en anden, der døde osv.

Trosbekendelsens "korsfæstet, død og begravet" skal have sin fulde plads.

Det er forbløffende, at de indvendinger, som allerede er omtalt i evangelierne, også nu giver anledning til stor debat.

I vor tid er det, der kan bevises, næsten det eneste, som tæller. Og ordet tro bruges på dansk også om en vis usikker viden. f. eks. som i vejrudsigten. To tankegange kan somme tider røkke lidt ved denne skråriskerhed. Den første er dén om, at Gud er Gud, og ikke blot en lidt forbedret udgave af, hvad vi kan forstå og acceptere. Den tanke tager sin tid

Jeg tror, at Gud er til - eller ...

Den anden tankegang er den mere sproglige, om hvad tro er; om forskellen imellem "Jeg tror, at Gud er til og "Jeg tror, at Gud ikke er til". Det kan ofte kræve mange anstrengelser at blive enige om, at begge disse udsagn begynder med "Jeg tror - -".

Konflikten kommer ellers til stå mellem tro og videnskab. Som om videnskab er det modsatte af tro, som

om vi skal spørge videnskaben om lov til at tro. Så meget hellere "Jeg tror, hjælp min vantro!"

Mange af de mere tænksomme konfirmander (og voksne) er glade for at få lov at drøfte dette. For hvis Jesus ikke er død, er han heller ikke opstået. Derfor skal konfirmanderne have plads til deres tvivl og mulighed for at komme frem med den.

Stenen blev rullet for graven

Sthens kirke i Helsingør er bygget i 1983. Her er alterbilledet skabt af billedhuggeren Erik Heide. Figuren giver den mulige tolkning, at her er det den sprængte gravsten, der er baggrund for den opstandne Kristus.

De mange facetter og
tolkningsmuligheder i
vore kirkers udsmykning
er en gave til både under-
visning og forkyndelse

I dén kirke var det naturligt at gøre noget ud af, at stenen blev rullet for graven, - for så at høste udbyttet af alterbilledets robuste

Kristusfigur ikke med tornekrans, men med glorie.

Figuren er gengivet ved indledningen til denne artikel. Hvis opstandelse skal tages alvorligt, så må det være Guds hånd, der sprængte stenen og oprejste Kristus. Her knyttes direkte linierne fra Langfredag til Påskedag og videre over Pinse og til kirken lige her, til os, der holder gudstjeneste nu.

Det er naturligt at pege på, at den, der bliver døbt, bliver lagt i Guds hånd - Den Gud, der er herre over levende og døde.

Et kig på oblaternes indstøbte billede knytter ligeledes forbindelsen til os og vor gudstjeneste.

Billeder kan sige det, der ikke kan siges

De mange facetter og tolkningsmuligheder i vore kirkers udsmykning er en gave til både undervisning og forkyndelse.

Kunstværkets styrke ligger ikke i alle de ord, vi i vores iver dynger ovenpå, men i at beskueren får hjælp til at se selv - og sætte det sete ind i en sammenhæng.

Derfor bringes her på siderne nogle flere eksempler. At enhver kan hente andre, er selvfølgelig. Det vil være godt og naturligt at bruge lokale eksempler.

Men både præst og lærer har en forpligtelse til, at diamantens mange sider og facetter ikke bliver glemt (eller rent ud trampet flade) i en personlig iver for at fremhæve dén side, som man nu selv anser for vigtigst.

Det er de mange facetter, som udtrykker lysets rigdom.

Tilbage til tidslinien

Med Påskedag og den sprængte gravsten som udgangspunkt for den anden del af tidslinien er det

nærliggende at markere søndagene, blot som små tværstreger.

Påskedag med engelens ord, med kvinderne ved graven, med vandringer til Emmaus og meget mere tager sin tid. Men det er - synes jeg - værd at få frem, at disciplene mødtes på Herrens dag. Otte dage derefter var de igen samlede og Thomas var der ikke - Næste søndag var Thomas der osv.

På tidslinien bliver hvert eksempel på, at den opstandne Kristus viste sig for disciplene til bare en lille ring. Nogle på søndage, nogle på andre dage. Nogle måske sammenfaldende, når vi i fællesskab opdager, at der ikke er sammenfald i de fire evangeliers oplysning om hvor mange gange og hvor Jesus viste sig.

Men sammenligningen mellem Israels 40 år i ørkenen, Jesu 40 dage i ørkenen, og tiden med 40 dage til Himmelfart bliver til at få øje på. Og Pinse dukker op som den halvtredsindstyvende dag.

Fra Pinsedagen er der så en linie ud i alverden. Det er kirkens tid. Lige frem til os. Og alt dette er sider i beretningen om frelsens historie.

Vi kan ikke skabe tro ved vore anstrengelser. Men det er en god oplevelse at fornemme et forståelsens udtryk i konfirmanders eller voksnes ansigt, når facetter føjes sammen og kan ses som mange sider af én diamant.

*af Palle Højland, pastor emeritus
fotos Palle Højland*

Jellingestenen står fortsat i Jelling. Men i Hvidovre står en kopi, malet i de farver, man formoder, at den oprindelige har haft. Her indgår Kristusfiguren.

Robert Jacobsens krucifiks i Islev kirke er lavet af skrot. Glorien er hentet fra bil-dele. En facet i retning af "den sten bygmestrene forkastede."

Åby Krucifikset hænger på Nationalmuseet. Vikingetidens konger står på korset med rolige ansigtsstræk. Her er den Herre, der sejrer over smerte og død. Dette her er et foto af en afstøbning af det originale krucifiks.

Prædiken til langfredag

Evangelium: Mark. 15,20-39

Vi er nået til vejs ende. Hvad der begyndte så overvældende med at tiltrække folk fra nær og fjern, vækker nu kun hån og spot. Jesus fra Nazareth, som har talt og lært med myndighed, er nu selv kommet til kort over for myndighederne. Han hænger på korset og skal dø.

Alligevel er der en linje eller en sammenhæng i fortællingen om ham. For hvad er det, omgivelserne lige fra begyndelsen forundres over ved Jesus? Jo, det er, at han nægter at demonstrere sin magt, hver gang det kommer til stykket. Og giver afkald på at overbevise med vold. Det uimodståelige modstår han netop. Ingen tvinges; men alle må afgøre sig hver for sig, alene på hans indtryk og sit eget ansvar. "Hvem er dog han?"

Ikke fordi det skorter på andre opfordringer. Allerede ved hans tiltrædelse frister Satan ham ude i ørkenen: Gør det nu! Grib magten og imponer dem. Lav brød af sten og kast dig ud fra klippen! Sæt dig uimodsigteligt igennem!

Men Jesus afviser. Ligesom han i dag ved vejs ende afviser fristelsen at stige ned fra korset, da skarerne forsøger at provokere ham til det, inden de vil følge ham. For hans magt er ikke volden, heller ikke den hellige af slagsen. Men den magt, som alene kommer til syne, når tvangen opgives, kærlighedens magt.

Det er den røde tråd i evangeliernes beretning om ham fra begyndelsen til slutningen. Men den rejser blot spørgsmålet endnu kraftigere: Hvem er han?

Han er det menneske åbenbart, der ikke kan fristes til at overskride sin menneskelighed. Ja, så lidt kan han fristes, at han tværtimod holder fast ved sin relation til

Gud. Og bliver ved at henvende sig til ham, også når Gud selv forlader ham: "*Min Gud, min Gud*, hvorfor har du forladt mig?" Jesus råber sit chok over gudsforladtheden til Gud. Vejen er gået dybere ind i lidelsen, end selv han regnede med. Men skuffelsen over at se sin egen opfattelse afsløret som utilstrækkelig driver ikke Jesus væk fra Gud, men snarere ind til ham.

Det sandt menneskelige, siger Markus på denne måde, kommer derfor endegyldigt til syne, hvor selv den gudsforladte nægter at forlade Gud. Og da sker det mærkelige, at det netop er denne inderste menneskelighed, som han er ene om, der afføder bekendelsen. "Sandelig, den mand var Guds Søn", udbryder den hedenske officer ved korset, da Jesus dør. Den *mand* var Guds Søn. Det er altså denne konsekvente menneskelighed, som fra først til sidst forundrer og slutter med at overbevise. Fordi den er noget særligt. Så menneskelig nemlig, at den ikke kan forstås ud fra sig selv, men må være fra Gud.

Pointen med denne fortælling er naturligvis at få sagt, at Gud ikke bringes i spil for at mennesket skal guddommeliggøres. Men derimod

for at vi skal få øjnene op for, hvad sand menneskelighed er. Det er en fortællende replik til religionskritikken, længe inden den blev opfundet.

Eller hvis vi siger det med beretningens egne kategorier, så er det centrale, at henvendelsen med Jesus fra Nazareth er blevet en menneskelig mulighed, som ikke længere kan udslettes. Et rum for mennesket at færdes i, uafhængigt af dets situation.

Og i virkeligheden ved vi det jo godt. For det er dette rum, al trøst og sjælesorg allerede benytter sig af. Sådan, at selv når der ikke er mere at gøre eller sige, så

Vejen til Jerusalem
slutter på korset. Med
Jesus selv som den
råbende. For at intet
menneske længere skal
råbe alene. Ikke engang i
gudsforladtheden.

Men også dér har Gud
været og er

kan dét siges. Så kan jeg forholde mig til denne situation - i anrøbelse, klage eller talende tavshed.

Hele skildringen af Jesu liv bliver da med denne slutning fortællingen om, at Gud tager den lidendes parti. Men hvordan?

Ja, ikke ved at svare på vores råb: "Hvorfor?" "Hvorfor skulle dette ramme os?" Men ved tværtimod selv at gå ind i det meningsløse. Vejen til Jerusalem slutter på korset. Med Jesus selv som den råbende. For at intet menneske længere skal råbe alene. Ikke engang i gudsforladtheden. Men også dér har Gud været og er.

Det opløser ikke det meningsløse. Giver det ingen mening, men lader det i stedet få lov til at stå som meningsløst. Og hvilken befrielse det kan være, ved enhver, som har erfaret det.

Sådan er det. Fordi også det meningsløse nu får sit rum. Ikke uden for, men i Gud. Her ligger korsets evangelium; fra nu af er hverken den lidende eller den gudsforladte uden for Gud, men rammes ind og holdes fast af ham.

Og lad dem så bare komme med deres forklaringer. De gamle: Det skulle nu ske, fordi du var kommet rigeligt langt væk fra Gud! Eller de nye: Når du får kræft i maven, er det så ikke fordi du har undertrykt dine følelser? Vi kender dem til ørkesløshed. Men vi kan lade dem ligge. For vi har hørt bedre: Gud selv er på vej ind i det meningsløse, gør det til en del af sig og tager det med sig.

Endnu større end behovet for en forklaring er da længslen efter at blive elsket, midt i det ufremkommelige. Gud som mennesket Jesus er denne kærlighedserklæring.

Det menneskelige er blevet det guddommelige, og det guddommelige er det menneskelige. Hvorfor? Fordi kærlighedens tilsyneladende afmagt i virkeligheden viser sig mægtigere end ethvert voldsomt indgreb. Alt kan de nemlig gøre ved den elskende. Blot ikke tvinge ham til at holde op at elske. Blot ikke afbryde hans iver efter at være hos den elskede. Lukker de ham derfor ude fra fællesskabet med de levende, går han til de døde. For at være hos dem.

Det er altså akkurat den korsfæstede, "som drager alle til sig", for nu at bruge vendingen fra Johannes-evangeliet. Spørgsmålet er blot, hvordan vi kan gøre os dette begribeligt. Hvordan vi kan udtrykke det?

Ja, i Det Nye Testamente sker det oftest ved hjælp af begrebet "stedfortrædelse". Den først gudsforladte og

senere døde

Jesus er stedfortræderen, hedder det. Men det er nu afgørende at denne betegnelse forstås ret.

Så er der da ikke dét liv,
som ikke er kendt af Gud.

Og ikke den grav,
han ikke gør til sin

Den er alt for tit blevet udlagt sådan: Fordi han gør, hvad vi skulle have gjort. Altså: Han er stedfortræderen, fordi han yder det krævede i vort sted. Fordi han kommer med en erstatningspræstation.

Men det er en alt for snæver forståelse. Det Nye Testamente fokuserer langt stærkere på en rumslig eller legemlig betydning. At Jesus er vores stedfortræder, kommer derfor ganske enkelt til at betyde, at Gud i ham "træder for på steder", hvor vi ellers skulle have gået alene.

Tænker vi på denne baggrund på, hvor Jesus færdedes, nemlig

i dagligdagen

ved måltidet

ved festen

i forbindelse med sygdom

i smerten i Getsemane have

i lidelsen ved tilfangetagelsen

i gudsforladtheden på korset

i døden

i helvede

i opstandelsen

... så bliver pointen klar! Alle disse steder har Gud været. For at mennesket ikke skal kunne komme hén, hvor Gud ikke færdedes og er. Ikke engang i lidelsen eller gudsforladtheden, døden eller helvede.

Så er der da ikke dét liv, som ikke er kendt af Gud.

Og ikke den grav, han ikke gør til sin.

Men Gud har med Jesus af Nazareth og hans historie tværtimod gjort hele den menneskelige verden til en del af sig. Samlet den op i sig. Og på denne måde hentet den tilbage til sig. Og dermed forudgrebet håbet om, at han engang skal blive alt i alle.

Det er dette, der er ment, når Paulus taler om, "at Gud i Jesus Kristus har forsonet eller forligt verden med sig selv". Og dermed er blevet til liv for alle mennesker.

Endnu engang oplever vi altså, at vore forhåndsopfattelser og forudfattede billeder fejles af bordet. Vi er så vant til at tænke, at det drejer sig om at få Gud *ind* i vores tilværelse. Men pludselig lyder evangeliet anderledes. Det består slet og ret i, at vi ikke kan skubbe Gud *ud* af vores liv.

"Jamen hov... alt dette kan du jo netop kun sige, fordi opstandelsesbudskabet er kommet imellem!"

Ja, det er rigtigt. Men et opstandelsesbudskab vel at mærke, som ikke rækker ved billedet. Opstandelsen ophæver nemlig ikke korset, men stadfæster det. Tegner det så at sige ind i Guds væsen, så Gud fra nu af ikke vil være Gud uden mennesket. Gud forlod altså ikke Jesus, men han forlader sig selv i Jesus, forstået som den himmelsk ubevægelige.

Opstandelsen bliver på denne måde godtgørelsen af den korsfæstede som Guds tilsynekomst. Det har vores oldkirkelige tekstrække hjulpet os til at forstå og formulere med sine tekster til dagene efter påske. De gør det klart, at også den opstandne kommer netop som den korsfæstede. Og først genkendes, da disciple-ne ser, han er den samme som før.

Også som opstanden overbeviser han altså som det lidende menneske. Det tydeligste eksempel er mødet med Thomas fra Johannesevangeliet.

Af een eller anden grund var Thomas ikke til stede, da Jesus første gang efter sin død viser sig for sine skræmte disciple. Men han hører om mødet, og reagerer spontant: "Hvis ikke jeg ser naglemærkerne i Jesu hænder; og stikker mine fingre i naglemærkerne og stikker min hånd i hans side, tror jeg det ikke!"

På grund af denne reaktion er han ofte blevet kaldt tvivleren, den skeptiske. Johannesevangeliet kalder ham imidlertid noget andet: "Didymos". Det betyder

tvilling. Een altså, der følger sin bror, så langt et menneske kan følge et andet. Og det vil sige til døden.

Da han nu hører opstandelsrygtet, beder han om, at denne bror - Jesus - vil hente ham, hvor han har efterladt ham. Og dét er vel snarere indbegrebet af tro.

Hvorfor har han nu denne bøn? Fordi han vil vide om dén, der siges at være tilstede, er den samme, som døde på

Opstandelsen ophæver nemlig ikke korset, men stadfæster det

korset. Han vil ikke vide, om Kristus er opstanden. Men om den, som kommer, også er den, som tog døden med sig.

Det får han at vide. Den opstandne kommer een gang til og lader ham både se naglemærkerne og mærke såret efter spyddet i siden. Hvortil Thomas udbryder: "Min Herre og min Gud."

Nu er det virkelig Gud selv, der vedkender sig at kunne kendes på de ar og sår, livet gav. De bliver til livsmærker og er ikke længere blot forstadier til døden. Nej, Gud bekender sig som Gud til kroppen og dens historie. Det er akkurat den, der skal afklares. Her er i sandhed godt nyt til alle arrede og sårede.

Amen

Niels Thomsen,
rektor ved Pastorseminariet i Århus

Påskeforberedelse med billeder

Akvareller "Påske set gennem Jesu øjne" af Mette Marie Fredholm

7.

5.

6.

4.

3.

2.

1.

1. Indtoget i Jerusalem
2. Fodvaskningen
3. Nadveren
4. Getsemane have
5. Judas forræderi
6. Korsfæstelsen
7. Opstandelsen

På Diakonissestiftelsen holdes hver morgen morgenandagt for alle, der har deres gang i huset.

I tiden op til påsken 2003 var vi så heldige at kunstmaler Mette Fredholm netop havde færdiggjort 7 billeder om "påskens begivenheder set med Jesu øjne", billeder der gav en helt anden indfaldsvinkel til de kendte begivenheder, nemlig det som Jesus så. (Billederne kan ses på www.kirken-paa-nettet.dk/meditation/paaske)

Det blev en meget god oplevelse med stof til eftertanke.

Alle morgener havde samme liturgiske forløb. Dagens billede stod på et bord med et klæde over når vi kom og lysgloben var tændt.

Som eksempel på en af morgenerne vil jeg gennemgå forløbet den dag, hvor temaet var Jesus i Gethsemane have.

1. Mette Fredholms oplæg til billedet om Gethsemane have. Hver dag sluttede hun med nogle ord om, hvad der var centrum i billedet.
Til denne dags billede blev der sagt: Jeg beder jer forstille jer Jesus i Gethsemane have, hvor han ser Guds nærvær i en engels åbenbaring.
2. Billedet blev afsløret, og der var tid til at betragte billedet i stilhed mens vi lyttede til musik fra en CD (cellosuiter af Bach)
3. Bibeltekst, Lukasevangeliet kap. 22 v 39-46
4. Salme Tillæg til Den Danske Salmebog nr. 808 v. 1-3: Det kolde månelys ned mellem vintersorte grene, Lars Busk Sørensen (Mel. Vidunderligt af alt på jord)
5. Bøn (Tillæg til Alterbogen s. 275)
6. Salme: Tillæg til Den Danske Salmebog nr. 808 v. 4
7. Apostolsk velsignelse

Mette Fredholm fortæller at da hun var færdig med at male det sidste af de 7 billeder, fik hun en indre tilskyndelse til at sætte billederne op som et kors. Det gjorde vi på den sidste dag. Billederne blev sat op på væggen i kirkerummet, hvor andagterne blev holdt, og der blev de hængende påsken over til stor berigelse for mange. Smukkere påskeudsmykning kunne man ikke ønske sig.

Det blev nogle meget gode påskeandagter. Derfor gives oplægget til dem hermed videre i håb om at de kan være til inspiration.

*Christel Eyermann
Underviser på Kirkefaglig Videreuddannelse*

Soningsdøden

og den moderne verden

Introduktion til John Shelby Spong - med særligt henblik på hans syn på den teistiske gudsforestilling - og hvad deraf følger.

Jeg stod engang for ikke længe siden, sådan som jeg har gjort det så tit, foran alteret og sang med på en af mine yndlingssalmer: Lille Guds barn, hvad skader dig? Og bedst mens vi sang salmen, rullede der så pludselig en billedrække frem for mit indre blik - billeder af lemlæstede, minesprængte børn fra Cambodja, sultende børn fra Sudan - aidsramte børn fra Tanzania - og på en eller anden måde satte disse billeder sig fast på Grundtvigs salme og gjorde den fuldstændig umulig. Det var løgn! Der er ingen Gudfader i Himmerig, der passer på sine små børn! Eller også passer han på nogle men ikke på andre - af uransagelige grunde man helst ikke skal tænke for dybt over.

Jeg kender godt de teoretiske teodicéproblemer og deres mulige løsning - men for mig var det en slående oplevelse af absurditet lige midt i kirkens gudstjeneste - måske sat i værk af mit kendskab til en vis amerikansk biskop, som forfatteren Egon Clausen gjorde mig opmærksom på i en radioudsendelse for nogen tid siden.

"Why Christianity Must Change Or Die"¹ er titlen på en bog fra 1999 af denne forhenværende anglikanske biskop i Newark stift i USA John Shelby Spong, der med sine efterhånden mange bøger² - alle sammen opgør med den kristne

vanetænkning og først og fremmest med fundamentalismen - står som en enfant terrible både i den anglikanske kirke og i det amerikanske kirkeliv.

Længe før debatten om vores trosforståelse - hvis man kan tale om en sådan - startede pludseligt og uventet i en fuldstændig uforberedt folkekirke i sommeren 2003 - var de samme temaer på dagsordenen i USA med stort set samme resultat i form af forargelse, bestyrtelse, krav om øjeblikkelig afsættelse - samt naturligvis lydhørhed i de mere åbne kredse, der i forvejen havde problemer med den traditionelle kristendomsopfattelse, sådan som den bl.a. kommer til udtryk i trosbekendelsen og i den bogstavelige opfattelse af såvel Det gamle- som Det nye Testamente.

Det er Spongs tese, at kristendommen i sin traditionelle teistiske form og forståelse er døende - ganske

**Men hvorfor egentlig
redde kristendommen?
Hvorfor ikke blot tage
til efterretning, at den
har udspillet sin rolle,
som så mange religioner
før den?**

enkelt fordi den ikke længere taler til moderne mennesker, hvis verdensbillede og menneskeforståelse er så væsensforskellig fra den bibelske tilværelsesopfattelse.

Det ligger

imidlertid de traditionelle og etablerede kirker fjernt at erkende denne uomgængelige virkelighed, hvorfor man med næb og klør forsvarer det bestående, angriber de nye tanker som kætteri og latterliggør og mistænkeliggør deres ophavsmænd på snart sagt alle måder. Dette er dog ifølge Spong blot naturlige og forståelige desperate krampetrækninger hos den døende kirke.

Redningen af ikke blot kirken men af kristendommen som sådan består af en gennemgribende reformation

af kirken og kirkens forkyndelse, så den kommer til at modsvare den tid, vi lever i i dag - så den kan genfinde sin betydning for moderne åndeligt søgende mennesker, der ikke blot kritikløst vil adlyde forfædrenes overlevering og stå og fremsige en uforståelig trosbekendelse som fane ved gudstjenesten. Spong ønsker det 4. århundredes debat om trosbekendelsen genoptaget, og hans visioner om fremtidens kirke indebærer radikale ændringer på alle områder - fra en nyvurdering af kirkens selvforståelse som en åndelig magtfaktor til en gennemgribende refleksion over kirkens grunddogmer såsom inkarnationen, forsoningen, frelsen, skabelsen - ja, hele den teistiske gudsforestilling med alt, hvad den indebærer. Derfor bruger han mange ressourcer i sine bøger på at gå bag om den nytestamentlige teistiske forestilling i et forsøg på at finde ind til kernen - til det, der har skabt den teistiske og andre tidsbestemte forestillinger, der ligesom blænder for det egentlige - f.eks. opgøret med jøderne.³

Men hvorfor egentlig redde kristendommen? Hvorfor ikke blot tage til efterretning, at den har udspillet sin rolle, som så mange religioner før den?

Fordi den ifølge Spong har noget ganske enestående ved sig - nemlig Jesus fra Nazareth, som evangelisterne kaldte både Messias og Guds Søn. Det er med andre

ord denne Kristus, der er altafgørende for kristendommens betydning - dette menneske, som levede på et bestemt historisk tidspunkt, og som havde så afgørende og så epokegørende en påvirkning på sin samtid og eftertid, at man savnede ord til at beskrive ham med og derfor måtte ty til det største men kendte - nemlig datidens gudsforestillinger, som vi kender dem fra Det gamle Testamente. Det er herfra - fra Moses, Elias, Josva, David, Herrens lidende Tjener osv. - beskrivelserne af Jesus er hentet.

Spong ser altså Jesus som et overordentligt - ja, et fuldkomment menneske, der af samtiden er blevet iklædt disse teistiske gevandter - simpelt hen fordi ingen

anden beskrivelse var god nok. Derfor gælder det nu om i første omgang at afklæde Jesus disse gevandter fra en svunden tid, således at den oprindelige Jesus kan fremstå i al sin glans for moderne mennesker i en tid, hvor teismen ikke længere er brugbar som beskrivelse.

Spong skriver: "Men bag de teistiske fortællinger finder vi et guddommeligt nærvær kaldet ånd inden i os selv og frem for alt i Jesus fra Nazareth. Vores egen ånd er blevet bevæget af hans ånd. Vores eget liv er blevet styrket af hans liv. Vores eget væsen er kaldet op til et nyt plan gennem hans væsen... Altså: Jeg påstår, at Jesus er en åndsperson, udtryk for Guds nærvær. Bag teismens grænser, som har begrænset os så længe, opdager vi den overraskende åbenbaring af Gud lige midt i menneskelivet, og Jesus, åndspersonen, står lige midt i denne åbenbaring." (a.o. p.117 min gengivelse).

Spong reducerer på den måde ikke kristendom til gudløs humanisme. Hans gudsforestilling er blot ganske anderledes end den teistiske - for mig at se både bredere, højere, dybere og større. Han knytter især sine tanker om Gud til Paul Tillichs⁴ tanker om Gud som Tilværelsens Grund - altså ikke et menneskeligt væsen i overstørrelse så at sige men selve grundlaget for al væren - og han finder altså Gud - ikke i en Himmel udenfor menneskelivet men her lige midt iblandt os - i vores eget væsens inderste og uendelige dyb.

Han forkaster heller ikke Bibelen - tværtimod er Bibelen naturligvis den eneste port til vores viden om Kristus, og den er et sandt mesterværk. Det, han derimod forkaster, er den bestemte tolkning af Bibelen, som tager dens forskellige udsagn bogstaveligt og ydermere gør denne bogstavelige tolkning til endegyldig norm for sand kristendom. Det er det, hans egentlige opgør handler om, og det er for mig at se her, hans største betydning ligger.

Jesus er altså ifølge Spong ikke den guddommelige frelser, der er steget ned fra sit gudelige hjem i Himlen hos sin almægtige far, hvortil han vender tilbage gennem himmelfarten efter veludført gerning her på jorden, men et

menneskeligt forbillede, der skaber et møde mellem mennesker og deres inderste grund - mellem mennesker og Gud, for i Jesus var Gud selv kommet til syne

Det er Spongs tese, at kristendommen i sin traditionelle teistiske form og forståelse er døende - ganske enkelt fordi den ikke længere taler til moderne mennesker

så at sige. Et menneske, som turde være sig selv under alle forhold. Et menneske, der ødslede om sig med kærlighed, og som var til stede på en måde, så hans omgivelser måtte blive betagede. Et fuldkomment levende - fuldkomment elskende og fuldkomment værende menneske, hvis liv, kærlighed og væren transcenderede det normale, såre begrænsede menne-skeliv. Et ideal - en ledestjerne for virkeligt menneskeliv.

Men samtidig var han et menneske, der fik en voldsom død - henrettet - korsfæstet af sin samtid - antagelig af romerne.⁵

Det er ikke mindst spekulationerne over Jesu død, der har skabt den teologi, vi i dag anser for at være den grundlæggende kristne teologi - nemlig korsets teologi om syndernes forladelse, således som den fremtræder allerede i Det nye Testamente.

Denne teologi, som gennemsyrrer - ja, vel nærmest er identisk med kirkens forkyndelse i dag, får følgende skudsmål med på vejen af Spong:

”Det er en teologi som forudsætter et særligt syn på menneskeslægten, som en falden slægt i kraft af arvesynden - et fald fra en oprindelig fuldkommenheds- og uskyldstilstand hos Gud selv - og genoprettelsen fra dette fald sker altså via Jesu frelsergerning, som hævdes at have medført en forsoning mellem Gud og mennesker.

Denne tankegang sidder så dybt og synes så uudryd-
delig, når talen er om kristendom, at man dårligt tør

anfægte den, men det er præcis, hvad vi er nødt til at gøre, fordi den fastholder os i et menneskesyn, som ikke længere er brugbart - i en teistisk opfattelse af Gud, som på

**Den kirke, der lukker af
for samtalen i et
misforstået værn om de
gamles overlevering,
har ikke nogen fremtid
overhovedet**

det nærmeste er frastødende - et magisk syn på Jesus, som fornærmer vores intelligens samt en åbenbart tvingende nødvendighed for kirken til at fremkalde skyld som forudsætning for omvendelse.

Alligevel gennemsyrrer denne teologi stadigvæk kirkens liv. Således forudsætter dåben en redningsaktion så at sige, ligesom nadveren liturgisk genopliver billedet af Jesus som frelser. Og det meste af Bibelen er blevet læst og fortolket som underbygning af denne særlige forståelse.⁶

Og dog må denne lære rykkes op med rode, så et nyt liv kan opstå - et liv, som ikke er kvalt i dette malplacerede perspektiv.” (a.o. p.84f min gengivelse).

Det er vel ikke for meget sagt, at udsagn som disse er som skabt til at vække anstød i kirkelige kredse - men vel også til at vække opmærksomhed hos søgende, kristne mennesker, for hvem de gamle forestillinger ikke længere

giver mening. For hvem dåben som renselse af syndige små-børn virker underlig - for hvem nadverens sonoffertanke, hvor Gud ofrer sin egen søn for vores skyld virker frastødende til det makabre - for hvem beskrivelsen af Gud som almægtig kongelig majestæt mere og mere ligner en desperat påstand i en verden, hvor menneskerettigheder, ligestilling og demokrati anses for dyrebare værdier - for hvem kirken antager et stadig mere barnagtigt og fortidigt præg stillet overfor moderne menneskers viden og tilværelsesopfattelse i det hele taget.⁷ Og det er netop til denne sidste voksende gruppe, Spong især henvender sig med en kristendomsforståelse, der benytter sig af sprog og begreber, moderne mennesker kan forbinde med deres eget liv, så det giver mening. Og derfor anser jeg Spongs bøger som særdeles velegnede som grundlag for en debat om vores forhold til Gud - til Kristus og til den kirke, vi stort set alle er mere eller mindre bevidste medlemmer af.

Det er naturligvis ikke en ny debat - den har foregået med vekslende intensitet i hele kirkens historie og ikke mindst da her i vores del af verden i de sidste 50 år - men det er først nu, debatten finder vej ind i menigheden på en måde, så enhver må tage stilling, og det må jo siges at være en gave til kirken. I hvert fald hvis man giver Luther ret i, at enhver selv må afgøre sig for, hvad der er sand kristendom ud fra Bibelen og sin samvittighed - hertil er hverken brug for pave eller præst. Hælder man derimod til den mere autoritetstro kirkeforståelse i retning af den katolske, stiller sagen sig naturligvis anderledes - og så bliver Spong en yderst farlig person.

Ud fra den lutherske anskuelse har vi i vores fire menigheder valgt at læse Spong her i efteråret ved en række studiekredsafstener. Jeg har lavet en forkortet oversættelse af hans bog *Why Christianity must Change Or Die*, som vi så gennemgår under temaerne: Trosbekendelsen, Gud, Jesus, Bøn, Etik og Kirken - alt sammen under overskriften: Er Gud død?

Målgruppen er naturligvis mennesker, der er tilpas nysgerrige og åbne for nye impulser og ideer, men der vil uden tvivl også komme deltagere med det formål at forsvare Bibelen og kirken og troen mod ethvert forsøg på at stille spørgsmålstegn ved fædrenes overlevering og ved den barnetro, som har fulgt dem gennem livet i glæde og i sorg. Det er vigtigt at respektere enhver holdning, der måtte komme frem, så der bliver tale om virkelig samtale om disse store emner og ikke bare en gold og destruktiv skyttegravskrig.

Formen vil være et oplæg af rimelig kort varighed - da vi forudsætter en vis forberedelse hjemmefra - efterfulgt af gruppediskussion omkring aftenens emne - afsluttet i plenum. Det er i hvert fald planen - spændende bliver det at opleve det endelige forløb.

Man kan spørge, om det sømmer sig for en menighed i den grad at sætte spørgsmålstegn ved disse aldeles grundlæggende dogmer. Jeg mener ikke blot, det

sømmer sig - jeg mener faktisk, det er en pligt for mig som præst i denne kirke at give menigheden indblik i de teologiske opdagelser, jeg går og gør mig i løbet af mit liv. Jeg er som sagt blevet grebet noget af Spongs tanker, og det ville være urimeligt, ikke at videregive min begejstring til den menighed, der har valgt mig netop til dét - netop til at videregive det, som jeg brænder for, og som jeg anser for at være vigtigt for menighedens liv og vækst.

Samtidig håber jeg at få en levende og frugtbar samtale ud af det, således at de tanker, jeg går og gør mig, må brydes med andre forestillinger og må prøves i en fri dialog i menigheden.

Jeg skal indrømme, det har været forstemmende i den sammenhæng at opleve sommerens kætterjagt mod netop den frie tanke og den fordomsfrie samtale i menigheden - men jeg kan ikke opgive min tro på, at denne samtale bærer fremtidens kirke i sig.

Den kirke, der lukker af for samtalen i et misforstået værn om de gamles overlevering, har ikke nogen fremtid overhovedet.

Jeg indledte med at fortælle om min smertelige oplevelse med Lille Guds Barn.

En af pointerne i Spongs teologi er at nå frem til en ny måde at læse de gamle tekster på - en fri og poetisk måde, der yder alle disse vidunderlige billeder både i Det gamle og i Det nye Testamente den retfærdighed, de ikke får, hvis man tager dem bogstaveligt eller betragter Skriften som en lære.

Jeg forestiller mig, at jeg gennem teologiske refleksioner, hjulpet på vej af Spong og ligesindede og af samtalen med menigheden her, igen engang vil kunne synge Lille Guds Barn med oprigtig glæde.

Noter:

1. *Why Christianity Must Change Or Die*. A Bishop speaks to Believers in Exile. A new Reformation of the Church's Faith and Practise. Harper San Francisco 1999. Bogen er ikke oversat til dansk.

2. Beskrivende titler som: *Liberating the Gospels* eller *Rescuing the Bible from Fundamentalism* fortæller om meget kontroversielle bøger, der har vakt stor forargelse i kirkelige kredse i USA og i hele den anglikanske kirke.

3. Grundigt skildret i bogen *Liberating the Gospels*, som Spong selv anser for sin bedste bog. Heri gør han bl.a. op med Judastraditionen som en fiktion, båret af evangelisternes fjendskab mod jøderne. En fiktion, der har stået fadder til 2000 års antisemitisme.

4. Tysk-amerikansk teolog - død 1965. I øvrigt er Spongs teologiske læremestre bl.a. folk som Rudolph Bultmann, Dietrich Bonhoeffer, John A.T. Robinson, Michael Goulder og Don Cupitt - folk som hver på deres måde søger at gøre op med den gængse teistiske kristendomsopfattelse - fordi den ikke længere slår til som forklaringsmodel og dermed kommer til at skade kristendommen mere end den gavner den.

5. Spong anser jødernes evangeliske hovedrolle i korsfæstelsen for at være en konstruktion.

6. Vi kunne her til lands tilføje salmerne, som stort set alle underbygger denne tolkning.

7. Den kirke, som ikke blot i historiens løb - men stadigvæk kendes på sin modstand mod f.eks. kvindefrigørelse, seksuel ligeberettigelse og i det hele taget på et konservativt samfunds- og menneskesyn, der synes at dyrke fortiden langt mere end at være til stede i nutiden og tro på fremtiden.

af Erik Fonsbøl,
provst i Middelfart

Udsnit af billedet

"Påskens set med Jesu øjne, Judas Forræderi", Mette Fredholm

John Shelby Spong

- en amerikansk reformator

Tolv teser af Spong

John Shelby Spong har opstillet tolv teser, der i meget kort form udtrykker hans tro.

Disse teser er:

1. Teisme: troen på Gud som en personlighed, er afgået ved døden. Megen teologisk tale om Gud giver derfor ingen mening i vore dage. Vi må finde nye måder tale om Gud på.
2. Da Gud ikke længere kan forstås i teistiske formler, er det også meningsløst at forsøge at forstå Jesus som inkarnationen af en teistisk guddom. Den traditionelle Kristologi har spillet fallit.
3. Den bibelske fortælling om den endegyldige og fuldkomne skabelse fra hvilken mennesket faldet ved syndefaldet, er præ-Darwinistisk mytologi og post-Darwinistisk nonsense.
4. Jomfrufødselen forstået bogstaveligt som biologi gør Kristi guddommelighed - traditionelt forstået - umulig.
5. I den post-newtonske æra kan Det Ny Testaments beretninger om mirakler ikke længere forstås som overnaturlige begivenheder der skyldes en inkarneret guddom, nemlig Jesus.
6. Opfattelsen af korsfæstelsen som et offer for alverdens synder er en barbarisk ide, der grunder sig på en primitiv opfattelse af Gud, og må derfor forlades.
7. Genopstandelsen er Guds handling. Jesus blev oprejst efter Guds vilje. Derfor kan det ikke være en fysisk genoplivelse, der finder sted inden for den menneskelige historie.
8. Himmelfarten bygger på en antagelse af et tredelt univers, og derfor er det ikke muligt at oversætte det til et efter copernikansk sprog.
9. Der findes ingen ydre, objektiv, åbenbaret standard, skrevet i Bibelen eller på hellige sten og givet én gang for alle der kan vejlede os etisk.
10. Bøn kan ikke fungere som en anmodning rettet mod en theistisk guddom med det formål at få ham til at handle på bestemte måder.
11. Håbet om liv efter døden må for altid adskilles fra ønsket om at kontrollere menneskers adfærd ved hjælp af udsigt til belønning eller straf. Derfor må kirken ikke bruge skyld som motivation for adfærd.
12. Alle mennesker er skabt i Guds billede og må respekteres for hvad hver enkelt er. Derfor kan ingen udefrakommende beskrivelse, hvad enten den er baseret på race, etnisk tilhørsforhold, køn eller seksuel orientering på nogen måde blive brugt som grundlag for udstødelse eller diskrimination.

Det er ikke kun i Danmark, der står blæst om kristne præster, der prøver at finde nye ord for deres tro. Det gør der også i USA, men hvor der er blæst i Danmark, er der orkan i USA. I USA er det en biskop, der er frontfigur og som sætter al sin autoritet og veltalenhed ind på at forklare, at hvis kristendommen ikke forandrer sig drastisk, afgår den ved døden. Manden hedder John Shelby Spong. Han har i en menneskealder været en højt respekteret biskop i den anglikanske kirke, der er et af de store kirkesamfund i USA. I skrift og tale har han erklæret, at han ikke tror på en Gud, der griber ind for at helbrede en nærtståendes sygdom eller som sender godt vejr til fordel for nogen. Han tror ikke, at Jesus opvakte de døde, eller at han blev født af en jomfru. Han tror overhovedet ikke, at jomfrufødsel kan forekomme. Han tror slet ikke, at Jesus genopstod fra de døde, og derfor tror han heller ikke, at nogle af Jesu disciple talte med ham efter hans død. Han tror heller ikke på, at Jesus fór op til himmelen, og at denne himmel skulle befinde sig et eller andet sted ovenover skyerne. Hans viden om universets størrelse reducerer denne ide til det rene vrøvl. Retorisk siger han, at hvis Jesus for 2000 år siden fór til himmels med lysets hastighed, ville han på nuværende tidspunkt endnu ikke være kommet ud af vor egen galakse. Store dele af den traditionelle kirke holder imidlertid stadig fast i en forestilling om en himmelsk Gud der som en opsynsmand sidder og registrerer hvert enkelt menneskes gøren og laden. Mange fænomener, der før blev forklaret ved henvisning til magi, mirakler og guddommelig indgriben, er også vildt utidssvarende, men store dele af kristenheden bekender sig fortsat til den slags. Derved gør man dette at "tro" til et spørgsmål om at afmontere sit intellekt og bekende sig til et verdensbillede fra dengang apostlene skrev deres epistler, og det kan ikke længere samle store skarer om sig. Spong mener, at det er sådanne førmoderne forklaringer der har været medvirkende til den største religiøse bevægelse i vor tid, nemlig van-

dringen ud af kirken, så millioner af mennesker nu lever som "troende i eksil." Spong er en uhyre flittig forfatter. Han har skrevet adskillige bøger, hvoraf den kendteste uden tvivl er "Rescuing the Bible from Fundamentalism - A Bishop Rethinks the Meaning of Scripture" der udkom i 1991 og som blev en bestseller, der længe lå i toppen på de amerikanske bestsellerlister. I 2000 blev John Shelby Spong inviteret til at bo i en æresbolig på Harvard. Her holdt han en række forelæsninger, der resulterede i bogen: "A New Christianity for a New World. Why Traditional Faith Is Dying & How a New Faith Is Being Born." Denne bog er for tiden ved at blive oversat til dansk og vil udkomme til efteråret på forlaget Anis. Man må kun håbe, at de traditionelt troende danskere og deres biskopper får tid til at læse bogen, når den kommer.

Spong er ikke anti-intellektuel og ikke anti-Darwin. Han mener, at Darwin lærte os, at arternes oprindelse ikke skyldtes en guddommelig skabers indsats, men er et resultat af en konstant uafsluttet proces. Mennesket er således ikke blevet skabt en gang for alle som et fuldendt væsen. Dets fejl og mangler lader sig heller ikke forklare som resultatet af syndig ulydighed mod Gud, men må ses som en naturlig følge af selve den fortløbende, skabende proces, og det giver derfor heller ingen mening at sige, at Jesus døde for vore synders skyld. Vi syndede nemlig ikke. Vi udviklede os. At Gud skulle ofre sin søn for at sone menneskenes synd og påståede skyldbyrde, hører i det hele taget hjemme i en barbarisk præ-moderne verden, og det er fuldt forståeligt, at mange mennesker bliver frastødt af en religion, der tror på en vred gud, der forlanger et menneskeoffer for midlertidigt at dæmpe sin vrede. Spong er heller ikke anti-Freud. Han mener at Freud har vist os, at troen på en Gudfader, der opretholder lov og orden med en lunefuld blanding af trusler og løfter, og som ender med at dømme levende og døde til henholdsvis himmel og helvede, kræver et infantilt under-

kastelsesbehov, der ikke hører hjemme i samfund, hvis ideal er den frie, selvstændigt tænkende borger.

Spong gør således op med mange af de klassiske forestillingsbilleder. At Jesus for eksempel skulle være genopstået fra de døde, som en fysisk proces, der genskabte ham i kød og blod, for senere at fare til himmels, er ikke noget man bør tro bogstaveligt på.

De amerikanske fundamentalister er rasende på John Shelby Spong. De har truet ham på livet og udnævnt hans kirke til at være "katastrofeområde." Han har måttet holde foredrag under beskyttelse af bevæbnede vagter, og han har modtaget i snesevis af dødstrusler fra folk der kalder sig kristne og som påstår, at de handler i Guds navn, men hvad er det dog for en gud, der således kræver andre menneskers død, spørger Spong. Det må da være en svag gud, siden han ikke tåler, at der bliver sat spørgsmålstejn ved dogmerne om ham, og en sådan lille gud har ingen fremtid for sig, for enhver gud, der føler sig truet af ny viden, er i virkeligheden allerede afgang ved døden, og den vrede fundamentalisme er blot at betragte som hans dødskrampe.

John Shelby Spong anser sig selv for at være et dybt kristent menneske, med et tæt og dagligt forhold til Bibelen, en dyb kærlighed til Jesus og en opfattelse af Gud som kilden til alt liv, til al kærlighed og til al væren. At tilbede Gud bliver derved ensbetydende med at leve livet fuldt ud, at elske ødselt og som menneske at have modet til at blive alt det, man har i sig. Hans bestræbelser går ikke ud på at afmytologisere troen, men at genindsætte den religiøse myte i dens rette funktion, nemlig som et forsøg på at beskrive noget, der måske er ubeskriveligt, nemlig Guds væsen.

John Shelby Spong er også en fremragende og uforfærdet formidler. Han skriver klart. Han taler godt og med megen hjertevarme. Til forskel fra hans ven, den engelske Don Cupitt, der mener at Gud er en sproglig

konstruktion, tror Spong at det, vi kalder for Gud, virkeligt eksisterer og kan erfares, og erfaringer af Guds nærvær vil aldrig høre op. De forklaringer, der gennem tiderne er givet for sådanne erfaringer, har derimod ingen evighedsværdi, for de vil altid være bundet til tid og sted, og ingen bestemt religion kan derfor gøre krav på at besidde den eneste og sande forklaring. For Spong er Gud at sammenligne med grundvandet, som vi graver brønde for at komme ned til. Omkring sådanne brønde opstår der mange forskellige slags liv og dannes mange forskellige kulturelle udtryk, men ser man nærmere efter, er det altid det samme grundvand, man søger. For Spong er hinduisme, islam, jødedom, kristendom og de andre religioner derfor at betragte som forskellige brønde, der er gravet ned til det samme grundvand.

John Shelby Spong er udmærket klar over, at nogle fagfolk vil mene, at han hverken er interessant eller original, for det han har at sige, er allerede blevet sagt meget bedre af folk som Dietrich Bonhoeffer og Paul Tillich, så han skal ikke tro, han er noget. Problemet er bare, at kun meget få uden for fagfolkenes kreds har hørt, hvad der er blevet sagt af disse kloge mænd. Spong opfatter sig derfor som en brobygger mellem folket og den akademiske verden, og han har succes med sit forehavende. I den anglikanske kirke var mange godt nok chokerede, da han begyndte at tale højt og tydeligt om hvad han troede, og hvad han ikke troede på, men han blev ikke stillet for en provsteret og beholdt sin stilling. Som tiden er gået, har han da også fået et stigende antal tilhængere. Hvor han kommer frem, samles folk i tusindtal for at høre ham, men i det åndelige sogn der hedder Danmark er han totalt ukendt.

Gad vide hvad der ville ske, hvis han kom her til landet?

*af Egon Clausen,
forfatter og journalist ved DR*

Kristi korsdød = Kristendom

Gud er kærlighed

Det var første gang jeg sad i netop den kirke. En af de dage hvor livet føles uoverskueligt, fremtiden usikker og alt er gråt ligesom vejret udenfor. Valget står mellem at tude nu, eller vente til ingen ser det.... "Gud hvor er du henne i mit liv?"

Hvad skulle den albertavle egentlig forestille? Et moderne billede af Jesus på korset: en grov, sort silhuet på en skrig-orange baggrund. Ikke det jeg vil kalde pænt. Og temmelig stilforvirrende at billedet var rammet ind af et meget ældre alterparti, med sirlige guld-bogstaver som proklamerede "GUD ER KÆRLIGHED". Billedets baggrund lignede mest af alt flammer - måske helvedets flammer? Har kunstneren overhovedet set hvad der står på rammen til billedet? Har dette overhovedet noget med kærlighed at gøre? Er det ikke netop det modsatte? En tortureret mand på et kors, har det overhovedet noget med Guds kærlighed at gøre?

En passende overskrift til billedet kunne vel være: "Jesus i helvedet" eller måske "Jesus rammes af Guds vrede"

Men jeg tænkte efter igen, og det slog mig: Jo! dette er jo *lige netop* et billede af Guds kærlighed! Sådan ser Guds kærlighed ud: Jesus der dør på korset!

For hvorfor hang Jesus på det kors? Det gjorde han fordi Gud elsker mig! Så højt, at Jesus ville gå ind under Guds vrede (han ville gå i helvedet) i stedet for mig, i stedet for hvert eneste menneske, men altså også lige præcis i stedet for *mig*! Det er fantastisk at han ville det! Og det er fantastisk at han er så nær, også i dag, at han kan røre ved mig, netop som jeg havde brug for at se et glimt af ham.

Og sådan endte en planlagt tudedag med lovsang.....

v4. Men det var vore sygdomme, han tog,
det var vore lidelser, han bar;
og vi regnede ham for en, der var ramt,
slået og plaget af Gud.

v5. Men han blev gennemført for vore
overtrædelser

og knust for vore synder.

Han blev straffet, for at vi kunne få fred,
ved hans sår blev vi helbredt.

v6. Vi flakkede alle om som får,

vi vendte os hver sin vej;

men Herren lod os skyld ramme ham.

Gammel Testamente, Esajas kap. 53, v4-6

Centrum

For mig er dette centrum i kristendommen. Ja ikke bare centrum men det budskab som hele bibelen er gennemsyret af! Hvis du fjerner det budskab: om Guds kærlighed til os, som netop viser sig ved at han lod Kristus dø på korset for vores skyld og opstå af graven efter tre dage, så står du tilbage med en tom skal! I hvert fald står du tilbage med et budskab, som du for en ordens skyld må kalde noget andet end kristentro!

Lagkageundervisning

I min undervisning og forkyndelse, som primært er overfor teenagere og unge, er "Kristi korsdød" ikke bare et tema, som tages op en gang om året (når der står langfredag i kalenderen). Men den kendsgerning at *det* er sket: - at Gud har handlet i den størst mulige kærlighedserklæring: at Kristus døde for os, gennemsyrrer al min forkyndelse og undervisning.

Hvis vi sammenligner kristendommen med en lagkage; er en kristendomsundervisning som ikke relaterer sig til Kristi korsdød, som at skære bidder af en lagkage rundt langs kanterne. Det er ikke nødvendigvis "ukristeligt" det man forkynder, men selve evangeliet er *bare* ikke med!

Den normale måde (i hvert fald blandt danskere) er m.h.t. lagkager, at skære helt ind til centrum og så ellers så stort eller bredt et stykke som man nu kan spise....

Jeg vil gerne skære helt ind til centrum af kristendommen hver gang! Ikke sådan at jeg kun kan sige "Jesus

døde for dig", men sådan at det budskab alligevel klinger med. For det er grundlag og baggrund for alt det andet gode og rigtige der kan og skal forkyndes om kristendommen!

Også unge tænker over
døden og behøver
mennesker der tør tage
det emne op:
Hvad sker der
når vi dør?

Hele "lagkagen" skal forkyndes, hele det bibelske budskab skal forkyndes. - Men jeg tror det må gøres ved at skære stykker fra forskellige steder på periferien, og indtil centrum hver gang.

Indgangsvinkler

"Lagkagen" er det budskab jeg gerne vil give videre til teenagerne. Og fordi budskabet er så vigtigt og værdifuldt, bliver et andet spørgsmål også vigtigt: Hvordan finde indgangsvinkler i de unges liv, som gør at de ser, at budskabet er livsnært og har betydning for dem i dag.

Her et par forslag til indgangsvinkler:

- **Værdi.** Mange unge (og andre aldersgrupper!) kæmper med spørgsmål om selvværd. Har jeg nogen værdi? - og hvem skal i øvrigt afgøre hvilken værdi jeg har? Hvad siger Gud om dette? Vi er skabt i hans billede, til et liv i fællesskab med ham og han har planer med vore liv (se GT: Salme.139, v13-18). Og endnu mere viser netop Kristi korsdød at jeg er uendelig værdifuld for Gud!

- **Mening.** Til forskel fra evolutionister, kan jeg som kristen frimodigt fortælle teenagere at ingen af dem er en vilkårlig tilfældighed, men skabt personligt af Gud! Og som ovenfor nævnt har Gud en plan med den enkeltes liv! Netop gennem Jesus Kristus har Gud givet os mulighed for at have personligt fællesskab med sig (Joh. evange. kap.16,v5-7), pga. Jesu død på korset!

- **Fremtid.** Mange nyheder om denne verden giver bekymringer og kan føre til manglende tro på fremtiden. Selvom man er kristen forsvinder bekymringerne ikke. Men midt i fremtidsangst må jeg vide at Gud trods alt som sker, har styr på verden! At synden bor i os mennesker, er det eneste som kan forklare, hvorfor vi ikke har fået styr på ondskaben i verden endnu! Men Gud ser ondskaben og *har* gjort noget ved synden - og ved hele verdens fremtidsudsigter; netop ved Kristi korsdød! Kristus bar hele verdens synd (ikke så lidt når man tænker på hvor meget

Du og jeg som
formidler, er dem som
kan bærer vidnesbyrd
om hvad Kristus
betyder i dag

ondt der bliver gjort i denne verden hvert minut.) Pga. Kristus kan Gud give de fantastiske løfter i Bibelen om at han, den dag hvor Jesus kommer igen, vil skabe en ny himmel og en ny jord hvor synd og ondskab ikke findes! (NB det betyder ikke at vi skal "opgive" at arbejde for det gode her og nu, tvært imod)

- **Håb.** Også unge tænker over døden og behøver mennesker der tør tage det emne op: Hvad sker der når vi dør? Pga. Kristi korsdød, forkynder Bibelen os at der findes et evigt liv! Ved modtagelse af hans betaling (= hans død for os) kan vi nærme os døden med håb; om kødets opstandelse og evigt liv. Der findes også en evig død*, ved forkastelse/afvisning af Kristi død.

"Påske set med Jesu øjne, Fodvaskningen", Mette Fredholm

Kristendom - mere end en teoritime

Det vigtigste led mellem budskab og modtager, er dig som underviser/forkynder! Jeg mener det er afgørende vigtigt at undervisningen bliver mere end en teoritime! Fordi kristendom ikke er "død viden"! Kristus er en levende virkelighed (så sandt som han opstod af graven). Du og jeg som formidler, er dem som kan bærer vidnesbyrd om hvad Kristus betyder i dag! Jeg kan fortælle hvad Jesus betyder - når jeg ængstes for fremtiden, når nogen jeg elsker dør, jeg kan fortælle hvordan jeg snakker/beder til Jesus, og hvad Bibelen betyder for mig...

Bagefter kan der så diskuteres hvordan jeg kan bruge drama, musik, kunst, maling osv. til at aktivere eleverne, og få dem til at tænke med, men det må vidst blive i en anden artikel...

* Jeg ved mange ønsker at bortforklare at Helvedet findes, - jeg kunne også godt ønske mig det. Men jeg tror altså på Jesus! - Og jeg tror ikke Jesus lyver. Det er ham der har de barske ord om fortabelsen med i mange af sine lignelser og i sin tale om genkomsten. Jeg tror ikke Jesus laver "skræmmekampagne" uden årsag. - Han forkynder om det, netop fordi han ikke ønsker at noget menneske skal gå fortabt!

*Bodil Skov Larsen,
Ungdomskonsulent i Indre Mission*

Boganmeldelse

Vandringar. Upplevelser på vägen,

Lena Petersson, Maria Johnsson og Charlotta Rosman Nissen:

Verbum, 1998

Forfatterne er erfarne undervisere, der alle har haft held med vandringer som pædagogisk metode. I konfirmationsforberedelse, ungdomsarbejde og i arbejdet med udviklingshæmmede.

Metoden drejer sig om vandringer, der forbinder oplevelse og opdagelse i forbindelse med et kirkeligt/kirkeligt univers. Disciplenes vandringer med Jesus er en bibelsk parallel (Følg mig; kom og se). Den pædagogiske fordel ved metoden er, at den inddrager deltageren personligt og appellerer til flere sanser. Oplevelser med hele kroppen huskes godt!

Vandringerne skal have en markeret begyndelse og afslutning, og det skal gøres klart, at det ikke drejer sig om en konkurrence om at komme først gennem vandringen. Det er vejen, der er målet! De fleste vandringer forudsætter et lederteam, der har forberedt vandringerne godt. Der gives 14 detaljerede eksempler på vandringer, inddelt i 4 forskellige grupper: stationsvandring - vandringer med bind for øjnene - stordrama - vandringsgudstjeneste.

Stationsvandringerne giver eksempler på vandringer gennem adskillige bibelske fortælleforløb og på fordybelse i et enkelt tema (korsets hemmelighed; jeg og

naturen). - *Vandringer med bind for øjnene* er - naturligvis - egnet til beskæftigelse med 1.trosartikel: indtrykket af den skabte verden, men også til dramatisk indlevelse i lidelseshistoriens forløb: at kunne lytte uden at kunne se! - *Stordrama*, fx "med Moses gennem det røde hav" indeholder drama-replikker til lederteamet og dramatiske effekter. - *Vandringsgudstjeneste* er som ordet siger en gudstjeneste, hvor deltagerne skifter plads i løbet af gudstjenesten, fx til det symbol i kirken, som vedrører det, gudstjenesteledet handler om. Hver vandring indeholder instruktioner for "stationen" på vandringen, en bibeltekt, der hører til "stationen", en opgave, som deltagerne skal udføre, et stykke

musik eller en sang, som anvendes ved "stationen" og anvisninger på det materiale, der skal bruges.

De detaljerede anvisninger er i sig selv inspirerende for videre-tænkning, men det siger sig selv, at det drejer sig om en krævende arbejdsform. Den vil være velegnet fx på konfirmandweekends, men også som arrangementer og gudstjenester, der henvender sig til en bestemt (alders)gruppe. Her, som overalt i undervisning, må man vælge, hvilket niveau, man vil bevæge sig på.

For *udviklingshæmmede* må metoden nok bearbejdes i forhold til det, der er foreslået i bogens eksempler. De må forenkles, så det drejer sig om enkle, klare fortælleforløb - forudsat, at der er udviklingshæmmede, der kan fatte fortælleforløb - og ytringsformer, bevægelsesmønstre (er det muligt at bevæge sig rundt fx) og

Fordelen ved metoden er, at deltagerne er aktive og passive i samme forløb, og bruger kroppen og dens sanser, så kedsomhed og ligegyldighed forsvinder

tempo indrettes efter deltagerne. - Vandringer med bind for øjnene og stordrama-vandringer er nok for stor en mundfuld og for urolige metoder for gruppen. Men i bearbejdet form kunne det være en god idé, hvilket bogens forfattere betoner. Danske erfaringer (fx ved Diakonissestiftelsens jule- og påskevandringer for børnehavebørn) tyder på, at vandringer er en udbytterig metode.

Fordelen ved metoden er, at deltagerne er aktive og passive i samme forløb, og bruger kroppen og dens sanser, så kedsomhed og ligegyldighed forsvinder. En anden fordel er, at frivillige (eller ansatte) må inddrages, evt. kun bare til denne ene opgave, og derved ansvarliggøres (samtidig med de frivillige selv får lært noget ved fx at spille oplæser eller optræde som bibelsk figur!). Lederen lærer desuden lidt mere om samarbejde.

Et eksempel fra bogens vandringer:

Stationsvandringen "korsets hemmelighed": Der er 9 stationer med i alt 7 ledere.

Station 1: "I Guds billede". Deltagerne læser 1 Mos 1,26-27,31, ser på billeder af mennesker i forskellige aldre og ser sig selv i et spejl.

Station 2: "Enestående". Deltagerne sætter fingeraftryk på et fælles papir og de rer en tekst om det at være enestående som menneske.

Station 3: "Sammen". Der læses en tekst om andre menneskers nødvendighed, og deltagerne opfordres til at omfavne hinanden.

Station 4: "Værdifuld". Deltagerne skal tegne eller skrive om noget i deres liv, de er tilfreds med. Skrive det på et fælles papir, hvor der er tegnet konturerne af et menneskelegeme. På stationen forefindes et dåbslys.

Station 5: "Perfekt?" Deltagerne hører teksten om behovet for tilgivelse. De skriver hver en personlig bøn om tilgivelse på et papir, som de tager med på vandringen.

Station 6: "Elsket trods alt?": 3 ledere inddrager deltagerne i en dramatisering af historien om kvinde, der skulle stenes Joh 7,58-59. Sten forefindes!

Station 7: "Tegn". Lederen taler med deltagerne om symboler og tegn. Jesus skrev et hemmeligt tegn, da han ikke ville dømme kvinden i Joh 7. Vi ved ikke, hvordan det så ud, men for os kristne er korset symbol på kærlighed og tilgivelse. Deltagerne binder sig hver et kors af træpinder og snor.

Station 8 "Magt eller mulighed": Der læses en tekst, der munder ud i, at deltagerne opfordres til at vaske øjne, mund og hænder.

Station 9 "Tilgivelsen". Et sted, hvor der brænder en ild. Deltagernes tilgivelsesbønner fra station 5 brændes. Præsten tegner korstegnet i panden på hver deltager og siger en tilgivelsesformular. Der slutes med en salme.

*af Finn Rosenberg,
lektor TPC Løgumkloster*

TEOLOGISK PÆDAGOGISK CENTER LØGUMKLOSTER

(Præstehøjskolen/Folkekirkens Pædagogiske Institut)

Kirkeallé 2 • DK-6240 Løgumkloster • Telefon 74 74 32 13 • Telefax 74 74 50 13

E-mail: tpc@km.dk

Hjemmeside: www.locus-dei.dk

Oplysninger om program og om de enkelte kurser fås ved henvendelse til TPC.

Ansøgningsfrist: 3 måneder før kurset.

Religionspædagogisk seminar: Hvad er religion? (08/04)

Religionsbegrebet i tværfaglig belysning: teologisk, psykologisk, filosofisk, sociologisk pædagogisk.
For præster, pædagoger, teologistuderende og lærere.

Ved rektor Eberhard Harbsmeier

• 26. - 30. januar 2004

Melodivalg til den nye salmebog (16/04)

For præster, organister, kirkesangere, sognemedhjælpere og andre kirkelige medarbejdere

Ved lektor Finn Rosenberg

• 1. - 5. marts 2004

Idet I lærer (hinanden) at holde alt det...Om voksenlæring (22/04)

For præster, sognemedhjælpere og andre kirkelige medarbejdere, som arbejder med voksenundervisning

Ved lektor Marie K. Monrad

• 15. - 19. marts 2004

Troens rum, ritualer og regler - kirkeforståelse for medarbejdere

Kursus for kirkelige medarbejdere (23/04)

For PO-organister, kordegn, sognemedhjælpere, kirketjenere, gravere, kirkegårdsledere, kirkegårdsassistenter, kirkesangere, kirkemusikere og andre

Ved lektor Finn Rosenberg

• 22. - 26. marts 2004

Alpha-kursus (27/04)

For præster, sognemedhjælpere, menighedsrådsmedlemmer og andre kirkeligt ansatte, frivillige og engagerede

Ved lektor Finn Rosenberg

• 13. - 15. april 2004

Alternative gudstjenesteformer (29/04)

For præster, sognemedhjælpere, menighedsrådsmedlemmer og andre kirkeligt ansatte, frivillige og engagerede

Ved lektor Finn Rosenberg

• 19. - 23. april 2004

Bibeldidaktisk seminar: Fadervor (32/04)

For præster, lærere, sognemedhjælpere og andre interesserede

Ved rektor Eberhard Harbsmeier i samarbejde med en elementar-didaktisk arbejdsgruppe: Nils Andersson, Birgitte Thyssen, Bodil Olesen og Christiane Gammeltoft-Hansen

• 5. maj 2004 i Odense

Landskursus for sognemedhjælpere (35/04)

Ved lektor Marie K. Monrad og lektor Finn Rosenberg i samarbejde med Landsforeningen af Sognemedhjælpere

• 24. - 26. maj 2004

Ekskursion til Taizé (44/04)

For sognemedhjælpere, præster, organister og andre kirkeligt ansatte

Ved lektor Marie K. Monrad og sognemedhjælper Ole Michael Strange

Teologisk Pædagogisk Center Løgumkloster i samarbejde med Landsforeningen af Sognemedhjælpere og Rejser til Taizé

• 9. - 16. august 2004

Indledende konfirmationsforberedelse, begynderkursus I (45/04 og xx/05)

To sammenhængende kurser for kirkelige medarbejdere - præster, sognemedhjælpere og andre undervisere, samt lærere - fra sogne, som overvejer at etablere, eller inden for de sidste par år har påbegyndt indledende konfirmationsforberedelse.

Ved lektor Finn Rosenberg

• 16. - 20. august 2004 (1) og

• 2. - 4. februar 2005

Form og indhold i konfirmationsforberedelsen (47/04)

For præster, sognemedhjælpere og andre kirkeligt ansatte, som arbejder med konfirmationsforberedelse

Ved lektor Marie K. Monrad

• 23. - 27. august 2004